

SEC III.	Sústava látok, pozorovanie, experiment a bezpečnosť práce
SEC III.4	Stechiometria

Cieľové požiadavky:**Obsahový štandard:** Stechiometrický vzorec.**Výkonový štandard:**

- Vypočítať stechiometrický vzorec zlúčeniny a hmotnostné zlomky prvkov v zlúčenine.
- Použiť vzťah medzi látkovým množstvom, hmotnosťou a molárnou hmotnosťou látky pri výpočtoch.
- Vysvetliť kvalitatívny a kvantitatívny význam chemických vzorcov.

Vzorec:

1.	2.	3.
určuje danú látku	vyjadruje časticové zloženie	určuje látkové množstvo a jej hmotnosť

Význam vzorca

A. kvantitatívny	B. kvalitatívny
pomer počtu atómov jednotlivých prvkov v zlúčenine	z akých prvkov je zlúčenina zložená

napr. H₂SO₄

1. kvalitatívny - zlúčenina zložená z prvkov vodík, síra, kyslík
2. kvantitatívny- pomer počtu atómov je H: S:O.....2:1:4

Typy vzorcov

1. Stechiometrický (v organike empirický)	<ul style="list-style-type: none"> • vyjadruje základné zloženie zlúčeniny z prvkov dané pomerom počtu atómov • zistené experimentálne • z pomeru sa dá určiť pomer hmotnosti prvkov v zlúčenine 	
2. Molekulový (sumárny)	<ul style="list-style-type: none"> • vyjadruje skutočný počet atómov jednotlivých prvkov v zlúčenine • rovnaký so stechiometrickým alebo jeho násobok • na jeho určenie potrebné stanoviť Mr molekuly 	
3. funkčný (racionálny)	<ul style="list-style-type: none"> • vyjadruje charakteristické atómové zoskupenia 	
4. Štruktúrny konštitučný	<ul style="list-style-type: none"> • Vyjadruje konštitúciu, t.j. poradie a spôsob akým sú navzájom viazané atómy v zlúčenine 	
5. Štruktúrny elektrónový	<ul style="list-style-type: none"> • Vyjadruje okrem konštitúcie aj usporiadanie valenčných elektrónov v atóme, ióne, molekule • Označenie: neväzbové elektróny bodkami alebo čiarkami, väzbové páry čiarkami medzi atómami, parciálne náboje δ^+ a δ^- vpravo hore nad značkou prvku, formálny náboj + a - 	
6. Geometrický (konfiguračný) vzorec	<ul style="list-style-type: none"> • Vyjadruje priestorové usporiadanie atómov, iónov alebo molekúl 	

Stechiometria

$A_x B_y C_z$ - všeobecný vzorec zlúčeniny

x, y, z - stechiometrické koeficienty(indexy)- určujú počet atómov prvkov A, B, C v zlúčenine

$$A_r(A) = \frac{m(A)}{m_u}$$

$$M_r(A_x B_y C_z) = \frac{m(A_x B_y C_z)}{m_u}$$

$$w(A) = \frac{x \cdot m(A)}{m(A_x B_y C_z)}$$

A. Výpočet stechiometrického vzorca

- výpočet zastúpenia prvkov/skupín atómov v zlúčenine a pomeru počtu atómov prvkov zo známeho zloženia látky
- vyjadrenie zloženia látky pomocou hmotnostného zlomku prvku v zlúčenine

$$x = M_r(A_x B_y C_z) \cdot \frac{w(A)}{A_r(A)}$$

$$\frac{x}{y} = \frac{w(A) \cdot A_r(B)}{w(B) \cdot A_r(A)}$$

$$x : y : z = \frac{w(A)}{A_r(A)} : \frac{w(B)}{A_r(B)} : \frac{w(C)}{A_r(C)}$$

Príklad: Pri analýze minerálu sa zistilo zloženie v hmotnostných zlomkoch: $w(\text{Cu}) = 79,9\%$, $w(\text{S}) = 20,1\%$. Určte empirický vzorec zlúčeniny a jej názov.

B. Výpočet hmotnosti/hmotnostného zlomku prvkov v zlúčenine z chemického vzorca

- výpočet zloženie v hmotnostných zlomkoch jednotlivých prvkov alebo skupín

$$w(A) = \frac{x \cdot A_r(A)}{M_r(A_x B_y C_z)}$$

Príklad: Vyjadrite hmotnostným zlomkom zloženie MgCO_3